

„Ne csatlakozz a hadhoz!”

„Csellel, gáncssal mind nem elég, a hetedik te magad légy” – kiáltják együtt Hobóval rajongói évek óta a HBB koncertjein, a József Attila-vers bluesos feldolgozásában. Földes László azonban most nem rockerként közeledik kedvenc költőjéhez. Önálló előadóestre készül Mártha István zeneszerző közreműködésével. A rendező: Jordán Tamás.

E vállalkozása minden bizonnyal sokak lelkesedését váltja ki, de legalább annyian rosszakalják majd. Annak idején, amikor Jim Morrison verseit és dalait adta elő, többen mondták rá: „ez az ember már mindent megenged magának”. Pedig ő soha nem mondta, hogy ő a magyar Morrison, csupán fölfedezte az amerikai rock-költészet egyik legnagyobb alakját a magyar fiatalok számára. Most a „Bohóc”, ahogy a saját alteregóját nevezi, egyedül áll ki a pódiumra, hogy még időtlenebbé tegye századunk költőóriását, József Attilát.

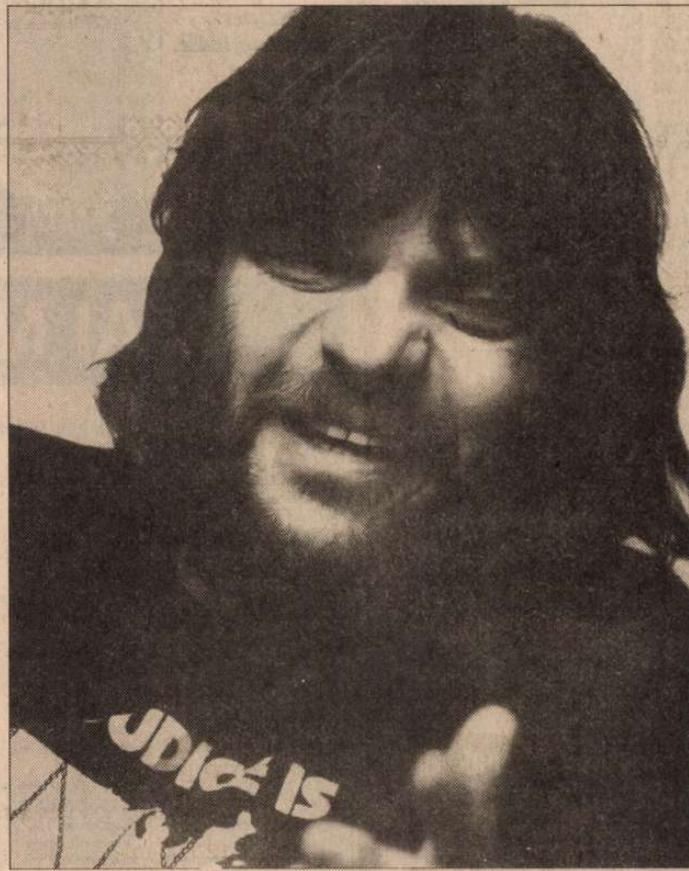
– *Fecseg a folyó, a rakpartja írja: /»Ma nem szomorít el József Attila.« /Nevet a Lánchíd és visszafelcsel: /»A tegnap szennyét, mondá, ki borítja el?« / Ez volt a Táború mellett című lemezek belső monológjának egyik négyesorsója. Ez lett volna az est előhangja?*

– Nyolc éves álmodom valósul meg ezzel. 1983-ban dolgoztam fel a „Nagyon fáj”-t. Ennek fogadtatása, valamint Major Tamás és Ascher Tamás biztatása révén hittem, hogy ha egyszer József Attila versei által mondanivalóm lesz, akkor merjek egy ilyen esttel a közönség elé kiállni. Tudtam, hogy amíg József Attiláig eljutok, számtalan iskolát kell kijárom. Egy-egy lépcsőfok volt az Ascher rendezte Eörsi-est 83-ban, a Fehér Gyuri által rendezett Ginsberg-est, az „Üvöltés” 87-ben. Készítettem két Jim Morrison-estet, játszottam Csiszár Imrénél a „Lulu”-ban. Akkor rajtuk keresztül volt mondanivalóm, vagy Eörsi esetében egy akkoriban üldözött író világát képviseltem. Most, hogy változik a világ, úgy érzem, eljött az idő. Eredetileg már tavaly ősszel nekiálltunk volna, de tulajdonképpen örülök ennek a fél éves késésnek, mert mostanra ez a mondanivaló tel-

jesen letisztult bennem. Az ide tartozás, az Európához való viszony, a szabadság, a kultúra, az előítéletek, az abszolút értelemben vett magyarság – ezek mind benne vannak József Attila verseiben. Ha nem is mindig azokban, amelyek az előző rendszerben a legismertebbek voltak, hiszen akkor megpróbálták mindenekelőtt kommunista költőnek beállítani őt. Műsoromban alig szerepelnek közismert versek, és próbálok érzékeltetni József Attila humorát is, amelynek révén a mindennapos mocskon felül tudunk emelkedni. Nem valami ellen akarunk támadni, ahogyan korábban kinnunkban, tehetetlen dühünkben tettük, a zenével, a viselkedéssel, vagy akár az öltözködéssel és a hosszú hajjal. Azt hangsúlyozzuk: „ne csatlakozz a hadhoz. / Maradj fölöslegesnek.” Ezeket a gondolatokat én nem tudnám megírni. De sohasem szégyelltem tolmácsolni mások gondolatait. Ezek a József Attila-versek 1991-ben is időszerűek.

– *Nincs-e szerinted olyan veszély, hogy az új kultúrpolitika szemében József Attila éppen „múltja miatt” kompromittálódik? Vajon József Attila végre „önmagá lehet-e” – ahogyan Cseb Tamás enekelte?*

– Számomra József Attila hatalmas szívű, tomboló férfi. Tombolásban és megnyugvásban élte életét. A tombolásban tévedett, a megnyugzásban pedig megbocsájtott. Sok mindent bele lehet érezni József Attilába akár a lélektan, akár a történelem, akár a politika oldaláról, egyet nem lehet: előítéletet. És gyűlöletet sem. Ezért engem nem érdekel, hogy az előző hivatalos kultúrpolitika hogyan aposztrofálta őt, és az sem, hogy a mostani hogyan fogja. A legnagyobb előadónak, Latino-

FÖLDES LÁSZLÓVAL BESZÉLGET GÖBÖLYÖS N. LÁSZLÓ

visitsnak, Majornak, Jordán Tamásnak megvolt a maguk viszonya József Attilához. Nekem is megvan, bár más, mint az övék. Az én József Attilához való alázatos viszonyom nem változott, legfeljebb elmélyült. Nagyon sokat köszönhetek neki, hogy megtanított arra: mi mindent meg lehet magyarul fogalmazni, és azt is neki köszönhetem, hogy egyáltalán mertem szabadvers jellegű szövegeket a Hobo Blues Banddel lemezeze venni. Kereshettem általa a zene és a vers közötti tágabb összefüggéseket. Így 1991-re megtaláltam a kérdéseimre a válaszokat a „Töredékek”-ben, az „Eszmélet”-ben, a „Légy Ostobá!”-ban, az „Ó, Európa!”-ban, vagy a Magyarország messzire van című versben, amelyben fohászként tér vissza ez a sor: „Uram, nem látta Magyarországot?” És élt benne a megbocsátás.

– *Te is meg tudsz bocsátani?*

– Az előző lemezen azt írtam: „Nehéz megbocsátani

minden bizonnyal Jim Morrison is kapott volna valamit, ha nem tűnik el. De végül is ezek a „rendszerellenes devjanciák” hajtják előre a világot. En mindig utáltam a „rendet”, amelyben mindenkinek és mindennek megvan a pontosan meghatározott helye. En sem fértem bele soha semmilyen rendbe. Sem a középiskolában, sem a kosárlabdacsapatban, sem a munkahelyen. A katonaságnál is állandóan baj volt velem, annak ellenére, hogy nem kerestem tudatosan az összeütközést. De azok a mesterek, akiket eddig is szolgáltam, és most is szolgálak, ők sem fértek bele soha a skatulyákba. Hogy „deviáns” vagy-e, vagy sem, nem te döntöd el, az ember ilyenek születik. Van, akik rájátszanak erre, és rövid pályájú üstökösöként égnek el. Eppen most olvastam Márai Sándor fantasztikus Naplójában egy mondatot, amelyet 1946-ban vagy 1947-ben írt: „Minden író, aki politikus lesz, annyit veszít írói súlyából, amennyi az általa betöltött politikai szerep súlya.” Katasztrófális, ahogyan ma írok, színészekkel elszalad a ló, hogy percnyi dicsőségért, pillanatnyi szolgálatért elvállalnak bármit. Olyanok, akik korábban az üldözöttesekkel szemben nem mertek semmit sem tenni. Most ők a rövid távú célok legfőbb zászlóvivői. De ezzel az ítéletet önmaguk felett mondják ki, mert meggyőződésük, hogy ezek soha többé nem lesznek képesek semmi értékeset sem alkotni...

– *Hogyan, milyen szempontok alapján állítod össze a műsrot?*

– Egyetlen olyan vers sincsen a műsorban, amely megzenésítés miatt került volna be. Csak az üzenetük révén csoportosítottuk őket, ahogyan kiegészítük egymást. Nagy szerencsém, hogy Mártha Pistával dolgozhatom, mert ő a zenében is érzi a József Attila-iróniát, a sokrétűséget. Jordán Tamástól pedig azt várom, hogy lenyesegetsen modorosságomból és a belső tisztaság felé vezessen. A színész mesterségben olyan utakat tud mutatni, amelyek révén nemcsak a versek értelmezése, hanem maga az előadás is színesebb lehet. Annak idején életem egyik legmeggrázóbb élménye volt az ő József Attila-estje. Most, hogy én készülök erre, nem is merem meghallgatni sem az ő, sem Latinovits József Attila-interpretációit...

– *A te esteden lesznek szavalt, énekelt versek, olyanok, amelyek-*

nél csak zenei aláfestés kíséri, és lesz, ahol még az sem...

– Így alakulhat ki egy egységes összkép, amely aláhúzza a mondanivalót. Egy vers azért íródik, hogy elolvassák, elmondják, elénekeljék, eljátsszanak vele, nem azért, hogy szigorú korlátok közé szorítsák. Tudom, hogy vannak olyan fiatalok, akik ma elutasítják az irodalmat, de a zene révén már képesek jobban befogadni...

– *Milyen közönséget szeretnél ezzel az esttel megcélózni? Vajon a közönség mit érez: ez egy József Attila-összeállítás, amelyet Földes László ad elő, aki mellelleg rockzenész, vagy hogy a rockzenész Hobó József Attilát mond?*

– Kifejezetten szerencsés viszonyban állok a közönséggel, mert úgy érzem, azért jönnek el, amit csinálak, vagy csinálunk a bandával, és nem miattam. Nem mi vagyunk az érdekesek, hanem a „Vadászat”, vagy a „Táború mellett”. Mindig azt várják előadásaink, hogy történjen valami új. Ez persze nem jelenti azt, hogy mindig sikerünk is van. A mi közönségünk nem arra kíváncsi, hogy én hogyan mondom József Attila-verseket, hanem arra, hogy mit mond nekik József Attila. De mivel színházi előadás lesz, lehet, hogy jönnek olyanok is, akik HBB-koncertekre nem járnak, mert zavarja őket a közeg, vagy „öregnek” tartják már magukat ezekhez a bulikhoz. De minden bizonnyal lesznek olyanok, akik arra lesznek kíváncsiak, hogy egy rockénekes, akinek mások az eszközei, mint egy hivatásos színésznek, miként tud megbirkózni József Attilával...

Ahogy távozom a havas- esőben a vízvárosi házból, eszembe jutnak azok a döbönt fiatal arcok, amelyek a HBB-koncerteken huszadszorra is belezúrtak a „Nem hallok, üvöltök”-be, vagy ahogyan Hobó az „Orgia” prózaversének végén keservesen kiáltja: „Hát soha nem lesz vége?” És látom ezeket az arcokat, amint pontosan megértik, hogy mit jelentenek ezek a József Attila-sorok: „s hogy nem tudok mást, mint szeretni, /görnyedve terheim alatt / minek is kell fegyvert vetetni / belőled, arany öntudat!”

Földes László önéletrajzi könyvében elmeséli, hogy egyszer egy csinos barátja megkérdezte tőle: „Hát te örökké kamasz maradsz, Hobó?”

A kérdés idestova húsz éve hangzott el, és ma is aktuális...